

מה חוגגים השנה? שיחה עם ניצולי הטבח

הרגע החשוב בחיים הוא הארה של גילוי עצמי. כשאדם נחשף ליכולת שיש בו, לכוח שלא הכיר ולצורך לא ממומש. גילוי עצמי הוא רגע הלידה האמתי ואחריו שום דבר אינו כמו לפניו. כשאדם מגלה מהו מסוגל או מהו צריך – שום דבר לא יעצור אותו. הוא הופך להיות טיל שיוט מונחה מטרה, שלא עוצר עד שממלא מה שחסר לו.

למה הדבר דומה? פעם קרה אסון בגן החיות התנכי. בעלי החיים קיבלו מזון מקולקל והנמר והנמרה מתו. מנהלי הגן היו מבוהלים: אלפי מבקרים אמורים להגיע והם יכעסו לראות את כלוב הנמרים ריק. עד שיגיעו נמרים חדשים מאפריקה יחלפו חודשים. לא נותרה ברירה חוץ מלהערים על הציבור.

הם שכרו זוג ירושלמים מובטלים, הלבישו אותם בפרוות הנמרים המתים ודחפו אותם לכלוב. כל בוקר, חצי שעה לפני פתיחת הגן, התייצבו בני הזוג בשטח, עטו את פרוות הנמרים ובידרו את הקהל. הוא צעד ימינה, היא צעדה שמאלה, הם שילבו בנהימות מתאימות וכולם היו מרוצים.

הגיע חול המועד פסח והקהל לא הפסיק להגיע. הערב ירד והמבקרים לא התפזרו. הנקבה הדואגת לילדיה בבית, שכחה את תפקידה ולחשה לבעלה: "משה, חייבים להתקשר הביתה ולהגיד לילדים שאנחנו מאחרים". מישהו שמע אותם וקלט את השקר. "תתביישו, אנחנו משלמים כדי לראות בעלי חיים ולא בני אדם". התחילו צעקות והמנהל הוזעק לשטח. הוא הכחיש וטען: "מה עושים סיפור? אז פעם אחת הם דיברו, אבל הם נמרים לכל דבר..."

המסר ברור: אם פעם אחת מתנהגים כבני אדם, כבר לא נחזור להיות חיות.

בימים האחרונים אני חווה התעוררות רגשית עמוקה, אף שמקורה בנסיבות מצערות ונוראות. פנה אלי אדם שמטפל בקבוצה מניצולי המסיבה של שמחת תורה. הוא מספר על אנשים תלושים ומרוקנים, שאיבדו את הטעם בחייהם. צעירים ששכבו במשך שעות בתוך זירת מוות, בין שיחים ומכוניות ושמעו את חבריהם צורחים עד שנפלים. הם איבדו כל גרם של הרגשת קיום ותוהים למה להמשיך? מה החיים מציעים לנו? המטפל הזה ביקש ממני עצה מה לומר להם.

אני הולך תפוס בתהייה הזו ומבין שהיא מחזירה אותי בתשובה. **כשאדם מאבד הכול, הוא מוכרח לחפור את היסוד ולמצוא את האוצר.** כל עוד מגדיר אדם את עצמו באמצעים חיצוניים של ניצחונות פיזיים והפגנת כוח – החיים מעורעים ומאבדים בקלות את משמעותם. אבל המאורעות הקשים של השנה קוראים לנו לחפור יותר פנימה ולהציף מה שמסתתר מתחת לשכבות.

יש בנו גרעין שלם וטהור, ששום דבר לא יכול לפגוע בו. מקנן בנו ניצוץ אלוקי נצחי, שאי אפשר לחטוף אותו בשבי או לירות בו. החלק האלוקי אינו צריך סיבות כדי להיות אהוב. הערך שלו אינו מותנה. הוא לא מבקש לכבוש את העולם ולא לצבור כסף וזהב. הוא רק מייחל להגשים את השליחות האלוקית הפרטית שנועדה לו.

אנו חווים זאת כל יום: הגבורה הבלתי נתפסת של החיילים, רוח ההתנדבות המדהימה שמנשבת מכל העם, ההתחזקות הרוחנית בארץ ובחוץ לארץ – כל אלו מעוררים את תשומת הלב לכך שאנחנו שונים. יש בנו מהות קדושה שאינה מקבלת ביטוי בדרך כלל, אבל השנה נשפכת החוצה.

[אולי זאת עיקר שמחת הפורים השנה. השמחה מאופקת מבחינת חיצונית, אבל עמוקה שבעתיים בגלל מה שגילינו על עצמנו השנה. ראו חידוד בהערה¹].

¹ "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" ובגמרא: "שמחה זו שמחת יום טוב וששון זו מילה". שמעתי ביאור מאבא שלי: "שמחה" היא עליצות חיצונית של בשר ויין כשמחת יום טוב, ואילו "ששון" הוא שמחת הלב גם כשאינה מלווה בשמחת הגוף. לכן "ששון זו מילה" כי בברית אין שמחה חיצונית, יש כאב מצערא דינוקא ועד שאצל האשכנזים אין מברכים שהחינו. אבל יש אושר ממלא את הלב מכניסת בננו בבריתו של אברהם אבינו.

אנו רוצים להקדיש אפוא את השיעור ליסוד האלוקי שבנו. לתפוס את הרגע הגדול שנכפה עלינו ולחיות אותו. לחשוב מבחינה מעשית איך להזין ולהתמלא בו. זו הדרך לחיים מאושרים ומלאים.

נעשה זאת בשלושה מעגלים: א. הבנת הקיום הנצחי של **ירושלים**. ב. ההשלכה על ירושלים שבלב, **הנשמה האלוקית הנצחית**. ג. הביטוי **בגוף האדם הפיזי**, שחלק ממנו אינו אבד לעולם.

ב. נתחיל עם שאלה מעניינת בנושא חשוב ופחות מוכר: למה שלמה המלך הורס את חגיגות הקמת בית המקדש? מה פתאום רומז בחנוכת הבית, על החורבן ופתחי המילוט שהכין לארון הברית?

פרשת "פקודי" מסיימת את מסכת בניית המשכן. היא מסכמת את ההכנסות וההוצאות מתרומות המשכן ואת סידור הכלים בתוך הבית. במקביל, הפטרת הפרשה עוסקת בגמר הקמת בית המקדש הראשון וחגיגת חנוכת הבית. הספרדים קוראים את החלק הראשון בפרק ז מספר מלכים א, המספר על חירם, אומן הנחושת היהודי², שמסיים את הכנת הכלים ומכניסם פנימה. ואילו האשכנזים וחסידיו חבד קוראים את הפסוקים הבאים, המספרים על חגיגות חנוכת הבית והודאת שלמה על זכותו.

השמחה בחנוכת הבית עלתה על גדותיה. האושר התחיל כבר מהתאריך המיוחד שנקבע לחגיגה. הקמת הבית תמה בחודש חשון ואולם הכניסה אליו התעכבה. בני ישראל החלו לחשוך בשלמה כי הוא אינו בן כשר של בת שבע³ ואינו ראוי להשראת השכינה. אולם האמת הייתה, שהקב"ה ציווה להמתין עם חנוכת הבית לחודש של מזל וברכה, והוא חודש תשרי, יום הולדתו של אברהם. בדומה להקמת המשכן המסופרת בפרשתנו, שהתעכבה מחודש כסלו עד חודש ניסן, יום הולדתו של יצחק אבינו. [הרבי נהג לצטט את המדרש הזה בתור המקור הקדום למעלת יום ההולדת כיום של מזל].

1. ילקוט שמעוני מלכים א קפד: משנעשה הבית בחודש חשון היה נעול יב חודש והיו הכל ממלמלים על שלמה לומר, לא בנה של בת שבע הוא והיאך הקב"ה משרה שכינתו על מעשה ידיו? אבל הקב"ה חשב לערב שמחת בית המקדש בחודש שנוולד בו אברהם, ב'ירח האיתנים' זה תשרי ... וכן אתה מוצא במלאכת המשכן, שבכ"ה בכסלו נגמרה מלאכת המשכן והיה מקופל עד א' בניסן והיו ישראל ממלמלים על משה שמא דופי אירע בו. והקב"ה חשב לערב שמחת המשכן בחודש שנוולד יצחק.

השמחה עצמה נמשכה 14 יום רצופים וגברה על צום יום הכיפורים. חנוכת הבית נקבעה ליום ח' תשרי ונמשכה מאותו יום שבע ימים, עד ערב חג הסוכות ואז התחלפה בשמחת חג הסוכות, שעיקרה מתקיים בשמחת בית השואבה בבית המקדש. כך שבאותה השנה אכלו ושתו ביום כיפור. הגמרא מנמקת שם כי גדול כבוד הבית על קדושת החג. כמו שהנשיאים הביאו קרבן חנוכת הבית גם בשבת, כך שמחת חנוכת הבית גוברת על עינוי יום הכיפורים.

מועד קטן ט,א: אין מערבין שמחה בשמחה, מנלן דכתיב 'ועש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו ... שבעת ימים ושבעת ימים' ... שמע מינה הני לחוד והני לחוד (רש"י: ששבעה ימים שלפני סוכות עשו שמחה ומשתה) ... אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים והיו דואגים שמא נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה. יצאה בת קול ואמרה כולכם מזומנין לחיי העולם הבא.

כאן מתארת הפטרת פרשתנו למנהג האשכנזים את רגע השיא של החגיגות. הרגע בו מקים הבניין בכבודו ובעצמו ניגש אל המיקרופון ופותח בתפילת הודאה על הזכות הנצחית שנפלה בחלקו:

2. הפטרת פקודי למנהג האשכנזים: ותשלם כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה ... ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל ... אז אמר שלמה ה' אמר לשכן בערפל ... ויאמר ה' אל דוד אבי ... רק

יש לומר, שהשמחה השנה שייכת יותר לתחום ה"ששון" מאשר ל"שמחה" חיצונית, ודו"ק.
² לעומת חירם הגוי, מלך צור, עליו קראנו בהפטרת תרומה, ששלח ארזים ועושי מלאכה להקמת בית המקדש.
³ אולי הכוונה לסוגיית הגמרא כתובות ט,א ששואלת כיצד היה מותר לדוד לשאת את בת שבע וללדת את שלמה והרי אשת איש שזינתה אסורה לבעל ולבעל? הגמרא עונה שני תירוצים והשני הוא המפורסם ביניהם: אוריה נתן לה גט לפני שיצא למלחמה ולכן לא הייתה אשת איש כשהייתה עם דוד. עכ"פ, אולי זאת הייתה טענת ישראל כלפי שלמה, שאינו בן כשר, אבל לא ידעו האמת שהקב"ה ביקש לדחות החנוכה עד חודש תשרי.

אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היצא מחלצוך... ויקם ה' את דברו ואקם תחת דוד אבי ואשב על כסא ישראל ואבנה הבית לשם ה' אלוקי ישראל: ואשם שם מקום לארון אשר שם ברית ה'.

מה שצד את העין הוא המשפט האחרון: "ואשם שם מקום לארון אשר שם ברית ה'". שלמה מודה על הזכות לבנות בית ולקבוע מקום לארון הברית. וכל אחד תמה: למה מזכיר רק את הארון? ומה עם שאר כלי הקודש הנעלים כשני המזבחות, השולחן והמנורה?

בפשטות, דברי שלמה הם המשך מהמסופר בתחילת ההפטרה על ההתרגשות בו הכניסו את ארון הברית והעמידו אותו במקומו. שכן הארון הוא עיקר הבית ותכלית השראת השכינה בו. אולם זה קצת צורם שבאירוע כל כך מהותי כחונכת הבית, שלמה מתעלם משאר כלי הקודש? הדבר דומה לתורם שעומד בחונכת בית כנסת ומודה לקב"ה על הזכות לבנות מקום לספר התורה... זה קצת צורם כי אף שספר התורה הוא מהות הבית, אבל המבנה משמש למטרות גדולות כתפילת הקהל וקיבוצו?

הרא"ש אומר חידוש גדול:

תוספות הרא"ש הוריות יב,א: כאשר בנה שלמה לבית המקדש, ידע שסופו להיחרב וישראל יגלו מעל אדמתם והכין בית תחת הקרקע שיהיה מוכן לגנוז בו ארון, כדי שלא ישלטו בו יד אומות העולם... וזה שאמר שלמה [בחונכת הבית, כמסופר כאן] 'ואשים שם מקום לארון'. ולא כולי עלמא ידעו לאותו מקום, אלא לחסידי כהונה ולויה דהוה מסור להו דור אחר דור.

שלמה מגלה בנאום חונכת הבית את הסוד האטומי השמור בעם היהודי: הבית הזה עתיד להיחרב ולכן הכנתי מנהרה לטמון בו הארון. הגמרא מוסיפה (יומא נג) כי כחמישים שנה לפני החורבן הראשון, המלך יאשיהו הריח שסוף הבית קרוב וקיבל החלטה קשה. הוא נשא את ארון הברית ממקומו בקודש הקודשים והוריד אותו על המחילה מתחת להר הבית. עוד מספרת הגמרא כי בימי בית המקדש השני, הבחין אחד הכהנים במרצפת בלשכת העצים שאינה מונחת במקומה. הוא העריך כי תחתיה נמצא ארון הברית וקרא לאחד מחבריו, אבל בינתיים יצאה נשמתו ומת.

סיפור המחילה הפך להיות דרמטי ביותר בדורנו. בתחילת⁴ חודש אלול תשמ"א החלו לבנות בית כנסת במנהרות הכותל (כיום זה בית הכנסת על שם הרב גץ). כאשר חצבו גומחה לארון הקודש, נפער מאחוריה חור ומאחוריו נחשפה מנהרה בתוך הסלע, מתחת להר הבית לכיוון מזרח. ממדיה מרשימים: 28 מטר אורך ושישה מטרים רוחב. רב הכותל, הרב מאיר יהודה גץ, העריך כי המנהרה מובילה אל מתחת לאבן השתייה ושם הונח הארון, במקביל למקום בו עמד למעלה בקודש הקודשים.

המנהרה הייתה מלאה מים ובוץ ונדרשו כמה ימים כדי לשאוב את המים. בינתיים גילו המוסלמים את החפירות והערבים פרצו פנימה עם מקלות. הם מצאו את הרב גץ לבדו והוא שלף אקדח. סערה פרצה וממשלת בגין החליטה לאטום את הכניסה למחילה.

אם כן, לדעת תוספות הרא"ש, בנאום חונכת הבית מתכוון שלמה למסור את הסוד החשוב ביותר לעם היהודי: הבונקר בו יישמר ארון הברית בימי הגלות.

כמובן, הביאור יפה, אבל קשה להבנה: למה להחריב את חגיגת חונכת הבית עם התייחסות לחורבן הבית שיתרחש עוד יותר מ-400 שנה? הרי טבע העולם הוא ש"בשעת שמחה – שמחה ובשעת אבל – אבל", אדם בריא בנפשו חוגג בימי השמחה כאילו לא יבואו ימי אבל, ומתאבל בימי הצער כאילו לא היו ימי שמחה? כך מסביר רש"י את העובדה שהקב"ה שמח בבריאת העולם "וירא את כל אשר והנה טוב מאוד", ואילו בסוף פרשת בראשית התנחם בצער על מעשה ידיו, כי צריך לחוות את הרגע?

במיוחד שתוספות הרא"ש בעצמו מדגיש שמקום גניזת הארון היה ידוע רק למתי מספר, ומה להכריז על כך בנאום חונכת הבית לכל העם?

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=0L-04TUPLBU&t=1492s> כאן הסיפור המלא.
<https://col.org.il/news/132222> וכאן על היחס של הרבי לגילוי מקום הארון.

הרבי מוסיף נדבך מדהים על דברי הרא"ש הללו (ליקוטי שיחות כא/156 ואילך): שלמה המלך לא מדבר על החורבן אלא על הבניין. הוא אומר לכל השומעים: **הבית הזה יעמוד במובן מסוים לנצח**. נוכחות השכינה למטה היא עניין סופי ונצחי, כי הכנתי מקום חילופי עבור הארון.

שלמה מחדש לשומעיו כי הוא הכין מראש שני מקומות מיועדים עבור הארון: אחד גלוי ואחד נסתר. זה לא שיום יבוא ויאלצו במהירות למצוא מקום עבור הארון ויטמינו אותו מתחת לאדמה, בלי קליטה עם העולם החיצון... אלא **לכתחילה נבנו שני מקומות עבור הארון**. בימי האור הוא יהיה למעלה ובימי הגלות הוא ירד למטה. בשני המקרים יפעל הארון כאנטנה מחברת בין עליונים ותחתונים ולכן חנוכת הבית עתה היא השראה פעילה של השכינה בעולם הזה, שלא תיפסק לעולם.

בכך מבוארת שאלה שהתקשו בה מפרשי הרמב"ם:

רמב"ם הלכות בית הבחירה ד: בעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו להיחרב, בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה וגנזו במקום שבנה שלמה, שנאמר 'ויאמר ללויים המבינים... תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל'.

כל אחד שמכיר את סגנון הרמב"ם מתפלל על ההלכה הייחודית הזו שאין דומה לה: מה לספר רמב"ם הלכתי - שמתעסק רק בהוראות מעשיות - ולפרקי היסטוריה מהעבר? למה חשוב לדעת שדווקא שלמה היה זה שבנה מקום לטמון הארון? ומה חשוב לדעת את הכתובת 'במטמוניות עמוקות ועקלקלות' כשאין כאן כתובת מלאה? ומה עניינו של הרמב"ם לספר שדווקא יאשיהו היה זה שציווה את הכהונים לגנוז אותו ועוד לצטט פסוק המוכיח זאת?

הרעיון כביר: הרמב"ם רוצה ללמד הלכה בבניין הבית. כשם שחובה כיום לבנות בית עם ממ"ד, כדי לחיות ולהתקיים בו בצורה פעילה בימי צרה, כך צריך לבנות שני מקומות לארון הברית, כדי שהארון יפעל משם בשעת צרה. לכן מדגיש הרמב"ם שכבר שלמה - **בונה הבית** - ציווה על כך מעת כתיבת הסקיצה הראשונה ולא כדבר שנעשה ברגע האחרון ובליט ברירה מחמת הצרה. לכן גם מדגיש שיאשיהו הוריד את הארון למטה - אף שיאשיהו היה בימי רווחה וכחמישים שנה לפני החורבן בפועל.

תוכן מליקוטי שיחות כא/159: גניזת הארון היא לא רק עניין של לית ברירה, אלא בבנין הבית נקבע לכתחילה כי לארון יהיו (כאילו) שני מקומות: מקום גלוי על אבן השתיה בקדש הקדשים, ומקום גנוז למטה מקודש הקדשים והמקום הזה הוא חלק מהבית. לכן הרמב"ם מדגיש כי כבר שלמה - בונה הבית - הכין מקום לגניזת הארון, והגניזה בפועל הייתה כבר על ידי יאשיהו, כשבית המקדש עוד לא היה בסכנה כלל... נמצא כי כבר בבנין ראשון היה עניין של נצחיות שלא פסק בעת החורבן.

כמובן, הרעיון אינו נוגע רק לבניין האבנים של המקדש, אלא נושא משמעות מטלטלת עבורנו. העובדה שהארון נוכח כאן קרוב בינינו, למטה, לא רחוק מראשון לציון ותל אביב, היא גם משל לירושלים שבלב, לנשמה האלוקית, אנטנת הקשר בין עליונים לתחתונים **שפועלת באופן תדיר**.

חודשים ספורים לאחר מלחמת ששת הימים, באוקטובר 67, פגעה טרגדיה בביתו של הגנרל אריאל שרון. גור, בנו בן האחת עשרה, שיחק עם חבר ברובה ציד ישן שהיה בבית, והחבר כיוון את קנה הרובה אל ראשו של גור ולחץ מבלי משים על ההדק. שרון שמע את הירייה וטס החוצה. בנו שכב מחוסר הכרה בתוך שלולית דם. שרון שראה מלחמות נוראות הבין את משמעות הפציעה, אבל נאחז בתקווה. הוא רץ עם גור בזרועותיו, אותת לרכב חולף וטס לבית הרפואה. גור נפטר אחרי זמן קצר.

שרון היה מרוסק. הוא שאל את ידידו הקרוב, הרב שלמה מיידנצ'יק, ראש ועד כפר חב"ד, שבא לנחמו: "למה להמשיך את החיים?".

מיידנצ'יק כתב למזכירות הרבי מליובאוויטש על שברון לבו של שרון. הרבי שלח מכתב ניחומים מופלא, שלדברי שרון, היה המסר היחיד שניחמו באותם ימים. הרבי מעלה את נוסח הנחמה המקובל: "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים", ושואל איך נכנס לכאן האבל על ירושלים? מה הקשר בין כאב פרטי בביתו של אדם לאבל הכללי על אובדן ירושלים?

הרבי משיב ברעיון רב משמעות: כשם שחורבן ירושלים פוגע רק בבניין האבנים הפיזי, אולם ירושלים הרוחנית נותרת קיימת ופועלת גם בימי הגלות, כך מותו של יהודי מתרחש רק בחלק הפיזי והגלוי,

אבל נשמתו ממשיכה להאיר גם אחר כך ומייחלת להצלחה ולעשייה של יקיריה. לכן חובה להמשיך את החיים, למען הנשמה שמבקשת לפעול בשבילה.

מכתב ניחומים לאלוף אריאל שרון: נקודת נחמה אפילו באסון גדול כהאמור, מתבטאת בנוסח המסורתי והמקודש 'המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים' אשר בהתבוננות ראשונה תמוה הקישור בין העניינים [השבר הפרטי וחורבן ירושלים?]. אלא כמו שבנוגע לציון וירושלים שלטה יד הרומים רק בבית המקדש הבנוי מעצים ואבנים, אבל **בית המקדש הפנימי שבלב כל אחד ואחת מישראל אין יד האומות יכולה לשלוט בו ונצחי הוא**, כך גם בנוגע לאבל היחיד, אשר יד המות שולטת אך ורק בהגוף ועניו, אבל הנשמה נצחית היא ורק עלתה לעולם האמת. לכן כל פעולה טובה המכוונת על פי רצונו של נותן החיים, ה' יתברך, מוסיפה בתענוג הנשמה ובזכותה וטובתה.

אם הדברים אמורים בנוגע לעוצמת הנשמה אחרי המוות, **הם נכונים באין ערוך כלפי עוצמת הנשמה בעת החיים עצמם**. לחיות זה לדעת שיש בנו גרעין טהור של אלוקות שלא הולך לגלות. היכן שלא נלך וכמה שלא ניפול, הגרעין יוותר שלם ויצפה ויתחנן להגשמה. מצד הגרעין האלוקי אנו אהובים ומלאים, הוא לא מבקש לכבוש את העולם ולא להשיג כסף וזהב. הוא רק מייחל להתמקד בשליחות האישית שנועדה לכל אחד משחר הבריאה ולפעול לממש אותה.

הרב יחזקאל אברמסקי היה מגאוני הדור הקודם. הוא היה מראשי ישיבת סלבודקא וחיבר ספרים משמעותיים על התוספתא והגמרא. בהיותו עוד ברוסיה, הקומוניסטים ימ"ש האשימו אותו בפעילות אנטי סובייטית ודנו אותו לחמש שנות עבודת פרך בסיביר.

באחד הבקרים במחנה העבודה הוא התעורר משנתו והתחיל למלמל "מודה אני לפניך" ואז נעצר ושאל את עצמו: על מה? מה יש לי להודות שפקחתי את העיניים? אני חסר כל. אסיר כלוא, בלי משפחה, בלי טלית ותפילין, בלי ספרים, בלי תלמידים וחברים ואיזה חיים אלו? הוא חשב וחשב ואז הבחין במילים האחרונות בתפילת מודה אני: "רבה אמונתך". הרב חשב לעצמו: על זה ראוי להודות, על האמונה שלא עוזבת ונמצאת בתוכי גם כאן.

אחרי שנים, פגש הרב אברמסקי את האדמו"ר הקודם מליובאוויטש, שכמותו סבל והתענה מייסורי הרשעים הללו ימ"ש, ושיתף את הרבי במחשבותיו מימי הכלא. הרבי ענה: "כדאי לעבור את כל ייסורי המאסר, בשביל להשיג הרגש כזה".

יש לומר בביאור הדברים: "רבה אמונתך" פירושו, שאפשר לכלוא את הגוף, אבל לא את הנשמה. ניתן להגביל את הנפש הבהמית והאנוכית, אבל לא לצמצם את הגרעין האלוקי הטהור שמעניק שליחות ומשימה גם בגיא צלמוות.

בהערה⁵ הובא הרעיון בהיבט ארצי וממשי.

ג. הדברים מפתיעים יותר. הרבי מאיר בלקו"ש שם בקצרה לתופעה מדהימה הקיימת אפילו בגוף האדם הפיזי, ולחביבות העניין, הרחבתי בה בהקשרים נוספים:

⁵ אחד הספרים החשובים שנכתבו אחרי השואה ותורגמו לעשרות שפות הוא "האדם מחפש משמעות" של הפסיכיאטר היהודי-וינאי, ויקטור פרנקל. פרנקל גיבש את השיטה הטיפולית שלו בצפייה באסירי מחנה ההשמדה אושוויץ. פרנקל הבחין בשתי תופעות כבירות שזעזעו את התפיסה הפסיכולוגית בה החזיק קודם. א. הוא גילה שהאדם יותר חזק מהאויבים שלו. שום דבר לא יכול ליטול מהאדם את האחרונה בחירות אנוש: "לבור את דרכו". לחיות חיים של בחירה חופשית ולבחור את הדרך בה ילך. הוא ראה אנשים מזי רעב, שהעניקו את פת הלחם האחרונה שלהם לאדם שהיה זקוק יותר לטעמם. אסירים קפואים בקור הלילה, שהסירו את השמירה והעניקו אותה לאסיר רועד ששכב לצדו.

ב. האדם חי למען משימה ואם יש לו מה לחיות בשבילו, הוא יכול לשרוד כל איך. פרנקל הבחין שבעוד שאסירים מסוימים איבדו את תאוות החיים ומתגלגלים אל מותם, אסירים אחרים לוהטים לחיות. הוא שוחח עםם וגילה שלכל אחד יש משימה שמחכה לו. לאחד יש בת שזקוקה לו והוא כמה להינצל ולעזור לה, אחד רוצה לסיים ספר שהתחיל ולשלישי יש פרויקט אחר שתלוי בו. זה היבט ארצי של הרעיון שדובר בפנים: האדם הוא יצור אלוקי ששום דבר לא יכול לקחת ממנו את עילאיותו וייחודיותו. מחכה לו משימה שרק הוא יכול להשלים וממנה חיותו וקיומו.

העיקר ה-13 שקבע הרמב"ם בין יג עיקרי האמונה הוא: "אני מאמין באמונה שלמה, בתחיית המתים בעת שיעלה הרצון לפניו יתברך". אנו מאמינים באמונה שלמה כי המוות הוא זמני והחיים נצחיים. הגוף השוכב בקבר, עתיד ללוש עצמות ובשר ולקום ולחזור לחיים. אנו מברכים כך שלוש פעמים: "ונאמן אתה להחיות מתים".

השאלה היא איך יכול לקרות נס כזה? הרי המתים עפר מפורר ואיך ישוּבו לחיות? הגמרא אומרת (סנהדרין צב, ב) כי קיסר רומא שאל את רבן גמליאל, ודווקא אישה גויה, בת הקיסר, ענתה את ההסבר הפשוט ביותר: אם ה' יוצר גוף שלם ממים [מטיפת זרע], הוא בוודאי יכול ליצור אותו מחתיכת בשר.

הכוונה היא לדברי חז"ל, שהגוף לא ייווצר מחדש, אלא רק יתפתח מחתיכת עצם שנשארת קיימת לעד. "עצם הלז" (כי צורתה כמו שקד) ממוקמת או בראש השדרה, במקום הנחת תפלין או בתחתית השדרה, בעצם הזנב, והיא אינה נרקבת לעולם והיא תתפתח ותצמח בבוא היום לגוף שלם.

למדנו כי אפילו הגוף הגשמי, נושא חלק נצחי שאינו מתבטל. הסבר מרתק מסביר, מה סוד כוח הנצח של עצם הלז ומדוע אינה נרקבת כמו כל דבר חולף בעולם הזה.

3. בית יוסף סימן ש: איבר יש באדם ונסכוו שמו ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת – אליהו רבה: אם כן לא נהנה מעץ הדעת ולכך אינו נפסד.

חלק אחד בתוכנו נקי מחטא כתינוק ביום לידתו. הוא לא זוהם ולא הוכתם בעץ הדעת ולכן המוות לא פוגע בו. אותו הסבר ממש נאמר לגבי תופעות מרתקות נוספות בכללות הבריאה:

בראשית ג, ו: ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל - בראשית רבה יט, ה: 'גם' ריבוי - האכילה את הבהמה ואת החיה ואת העופות. הכל שמעו לה חוץ מעוף אחד ושמו 'חול', הדא הוא דכתיב (איוב כט): 'וכחול ארבה ימים'. דבי רבי ינאי אמרי: אלף שנה הוא חי, ובסוף אלף שנה אש יוצאה מקינו ושורפתו ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים וחי.

חיה האכילה את כל בעלי החיים מהפרי האסור וכך גזרה מוות וכיליון על כולם. זאת חוץ מעוף אחד שלא אכל מהפרי ולא הוכתם בחטא וחי חיי נצח. זה סיפורו של ה"פניקס", "עוף החול", שחי אלף שנים ונשרף ואחר כך מתחדש מתוך עצמו וחוזר וקם לתחייה⁶.

באותה דרך ביארנו בעבר תעלומה גדולה המובאת ברש"י: רש"י כותב בפרשת שמות על החמור עליו רכב משה רבינו לגאול את ישראל ממצרים, כי זה החמור שעליו רכב אברהם לעקדה ועליו יתגלה מלך המשיח. כך שבעוד שחמור ממוצע חי 30-40 שנה, החמור הזה נושא גנים פלאיים ובזמן משה היה בן 400 שנה וכיום הוא בן 3700 שנה למזל טוב!

איך זה יתכן? הסוד טמון באימא שלו. החמור הזה הוא בנם של קדושים והוא צדיק בן צדקת. במדרש פרקי דרבי אליעזר נאמר (לא) כי החמור הזה הוא "בן האתון שנבראה בערב שבת בן השמשות" וגם אמו חיה אלפי שנים. אחד מהעשרה דברים שנבראו בערב שבת של בריאת העולם הוא "פי האתון", אותה אתון שהלכה אחרי יותר מאלפיים שנה עם בלעם ופתחה את פיה עליו.

סוד אריכות הימים המשפחתי נמצא במדרש הנ"ל על עוף החול: **מי שלא טעם מעץ הדעת - חי לעולם** והרי האתון נבראה בערב שבת בין השמשות, שעות אחרי החטא. בעוד שאדם וחווה אכלו מהפרי ביום שישי בשעה העשירית, האתון נבראה רק לקראת ערב וכך היא וולדותיה נקיים מחולשת המוות, ובנה החמור יושב ומצפה למשיח צדקו שירכב עליו בדרך לירושלים, מהרה יגלה אכ"ר.

השורה התחתונה היא, שאנחנו אחרים מכפי שאנחנו נראים. אנחנו יותר חזקים ויותר שורדים ויותר נצחיים ממה שאנו רגילים לחשוב. אנו רק צריכים להתמקד בחלק הנכון בתוכנו.

⁶ https://he.chabad.org/library/article_cdo/aid/469870/jewish/page.htm. כאן דימה הרבי את עוף החול למצבו של עם ישראל שקם מעפרו וחוזר ומתחדש ולכן עודד את אלמנתו של האמן ז'אק ליפשיץ, להשלים את יצירת עוף החול שהחל בעלה.

במקום הנפש הבהמית האנוכית שהיא רגישה ומעוררת ואינה בטוחה בכלום, עלינו להסב את הראש אל החלק האלוקי המהותי שבנו. הוא טהור, שלם, בטוח בעצמו, יודע את מקומו בעולם וכל שמבקש הוא להשלים את משימת חייו ומשימת העולם כולו ולהביא לגאולה בקרוב.

הנה שני מימושים מעשיים לרעיון כל כך נשגב. ראשית, לייצר הבדלה ברורה בין הטוב והרע שבנו:

4. אגרות קודש יד/תפט: חייבים לזכור תמיד כי הטוב והקדושה הם נצחיים ובלתי ניתנים לביטול, משום שהם נובעים מהנשמה, מהניצוץ האלוקי שבאדם. ואילו המעשים הלא טובים הנובעים מהנפש הבהמית הם זמניים בלבד וניתנים על ידי תשובה אמיתית ונכונה לתיקון והעברה.

מימוש עוד יותר מעשי וישיר:

תורת מנחם: כשנופלת מחשבה אודות עצמו ורואים שזה מבלבל מעבודת ה', מגביר המרה שחורה וכו' – צריכים לדחותה. ואם אין במה לדחות המרה שחורה כי מצבו אינו כדבעי – יזכיר לעצמו ההכרח להתעסק בטובת זולתו ולחשוב אודות הזולת איך להועיל לו.

כשהמשא נעשה כבד, תזרוק את העיסוק בעצמך, את הצד שאינו מסופק לעולם, ותתמקד בהשבעת הנפש האלוקית, שידעת להעריך את החיים. לך ותשמח אדם אחר ותחוש את טעם החיים במלואו.

הנה סיפור מושלם: יהודה ברקן היה אחד מגדולי השחקנים, המפיקים והבמאים בישראל. הוא חווה שנים מאושרות על גג העולם, כשכל המדינה רדפה אחריו. אבל גלגל סובב בעולם והוא עשה את טעות חייו. בתחילת שנות התשעים הוא הפיק סרט בהשקעה אדירה, אבל בדיוק סאדאם חוסיין החל לשגר לכאן טילי סקאד והסרט נשאר על מסך הקולנוע.

ברקן נקלע לחובות של 24 מליון ש"ח, חלק מהם לשוק האפור שרדף אותו ללא רחמים. במקביל נחתו עליו כמה בעיות משפחתיות והוא איבד את חדוות הקיום והביטחון העצמי. הוא שקע במחשבות איומות על אובדנות ח"ו.

היה זה יום שישי, יהודה עסוק במחשבות של סוף החיים ולפתע נקישה על הדלת. עמד שם אדם על קביים שאמר ליהודה: אתה שחקן עשיר ומפורסם, תן לי 200 שקל לקנות צרכי שבת. כנראה שגם כשיש לאדם חובות של 24 מיליון שקל, עדיין יש לו מאתיים שקלים בכיס. יהודה נתן לו את הכסף, סגר את הדלת וחווה משהו שהוא לא חווה מעולם.

הוא ידע שהאיש הציל לו את החיים. הקב"ה שלח לו איש עם קביים כדי לומר לו שיש גם סוג אחר של חיים: של נתינה ותרומה ומתן תועלת. הוא התגבר, עבר את התקופה וגם חזר בתשובה.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**